

Ötən əsrin sonunda ölkəmizdə mühüm hadisə baş verdi. Azərbaycandan Gürcüstanın Qara dənizdəki Supsa limanına gedən birinci neft boru kəmərinin açılışı reallaşdı. Bununla respublikamız ixracına başlaya bildi və bir çox ölkələrin tələbatları gerçəkləşdi. Azərbaycan, eyni zamanda, tərəfdaşları ilə birgə qaz yataqlarının, xüsusən də, dünyada ən iri qaz ehtiyatlarından biri sayılan "Şahdəniz" in kəşfiyyatına başladı.

Prezident İlham Əliyev Bakı Enerji Həftəsi çərçivəsində 27-ci Beynəlxalq Xəzər Neft və Qaz Sərgisinin bu il reallaşan rəsmi açılış mərasimindəki çıxışında bu barədə danışaraq, Azərbaycanın enerji ehtiyatlarının ixracı istiqamətində həyata keçirilən layihələrdən ətraflı bəhs edib. Dövlətimizin başçısı 2007-ci ildə Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz boru kəməri istismara verildiyini, Azərbaycan qazının ilk dəfə olaraq, Türkiyə və Gürcüstanın regional bazarlarına nəql olunmağa başladığını, bundan bir il əvvəl – 2006-cı ildə isə Xəzər dənizini Aralıq dənizi ilə birləşdirən Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft boru kəmərinin tikildiyini bildirib: "Bu, neftin beynəlxalq bazarlara çıxarılmasında yeni marşrut və mənbə idi. Həmin vaxtdan etibarən, Bakı-Tbilisi-Ceyhan və Azərbaycanın bütün digər enerjinin nəql olunması infrastrukturunu hər hansı fasilə olmadan istismar edilir. Bu, əlbəttə ki, proqnozlaşdırmanın, etibarlılığın və bu cür nəhəng, texniki və maliyyə baxımından çətin infrastruktur layihələrin icrasında bacarığımızın təzahürüdür. Həmçinin bu layihələr çox mürəkkəb siyasi mühitdə həyata keçirilmişdir", – deyərək Azərbaycan Prezidenti qeyd edib.

Beləliklə, 2006-cı il iyulun 13-də Türkiyənin Ceyhan şəhərində XXI əsrin

rına müxtəlif yollarla ixrac edilir.

Dövlətimizin başçısı daha sonra qeyd etdi: "Azərbaycan tarixdə ilk dəfə olaraq, Xəzər dənizinin özünə məxsus olan sektoruna xarici investorları dəvət etdi. Ondan əvvəl Xəzər dənizində xarici şirkətlər heç vaxt fəaliyyət göstərməmişdir. Bütövlükdə, Azərbaycan neft ölkəsi kimi tanınır. Dünyada ilk dəfə sənaye üsulu ilə neft Azərbaycanda çıxarılmışdır. O cümlədən, dünyada dəniz yataqlarından ilk dəfə neft Azərbaycanda, Xəzər

Heydər Əliyevin səyi və gərgin keçən danışıqlar prosesinin məntiqi nəticəsi olaraq sözügedən layihə həyata vəsiqə almışdır. Belə ki, ATƏT-in 1999-cu ilin noyabrın 18-də İstanbulda keçirilən sammitində Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin çəkilişi ilə bağlı bəyannamə imzalanmışdır. Bununla da BTC layihəsinin reallığa çevrilməsi üçün hüquqi baza yaradılmışdır. Daha sonra isə layihənin bəzi detallarının dəqiqləşdirilməsi, lazımı maliyyə

öhdəliklərin yerinə yetirilməsi, o cümlədən ölkənin iştirak payının maliyyələşdirilməsi ilə bağlı məsələlər öz əksini tapmışdır.

Nəhayət, 2002-ci il sentyabrın 18-də Bakıda - Səngəçal terminalının ərazisində Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyənin dövlət başçıları Heydər Əliyev, Eduard Şevardnadze və Əhməd Necdet Sezər in iştirakı ilə Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təməli qoyulmuşdur. Bununla da ümummilli

axmağa başlamışdır. 2006-cı il mayın 28-də isə Azərbaycan nefti Ceyhan limanına çatmışdır. İyulun 4-də isə neftlə yüklənmiş ilk tanker buradan yola salınmışdır. 2006-cı il iyulun 13-də Türkiyənin Ceyhan şəhərində XXI əsrin ən böyük enerji layihəsi olan Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təntənəli açılış mərasimi keçirilmişdir.

Beləliklə, Xəzər dənizi ilə Aralıq dənizini birləşdirən bu yeni enerji dəhlizinin fəaliyyəti sayəsində Azərbaycan neftinin beynəlxalq bazarlara genişmiqyaslı nəqli və ölkədə çoxvariantlı ixrac strategiyasının həyata keçirilməsi üçün əlverişli imkan yaranmış, eyni zamanda, ölkəmizin tranzit potensialı bir neçə dəfə artmışdır.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin adını daşıyan Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri "Əsrin müqaviləsi" çərçivəsində Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda hasil olunan xam neftin dünya bazarına çıxışını təmin etmək üçün inşa edilmiş boru nəqliyyat vasitəsidir. Kəmərin uzunluğu 1768 kilometrdir. Respublikamızın 13 rayonundan - Qaradağ, Abşeron, Hacıqabul, Ağsu, Kürdəmir, Ucar, Ağdaş, Yevlax, Goranboy, Samux, Şəmkir, Tovuz və Ağstafadan keçən kəmərin Azərbaycan hissəsinin uzunluğu isə 443 kilometrdir. Qalan 248 kilometr Gürcüstanın, 1076 kilometr isə Türkiyənin ərazisindən keçir.

Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri əsasən "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlar blokundan hasil edilən nefti və "Şahdəniz" yatağından çıxarılan kondensatı Azərbaycandan nəql edir. Bundan əlavə, hazırda Türkmənistan nefti də bu boru kəməri vasitəsilə nəql olunur. 2013-cü ilin oktyabrından etibarən isə BTC boru kəməri ilə yenidən müəyyən həcmərdə Qazaxıstanın "Tengiz" yatağından çıxarılan xam neftinin nəqlinə də başlanılmışdır.

Sonda xatırladaq ki, cari ilin yanvar-aprel aylarında magistral neft kəmərləri ilə 11 milyon 611,1 min ton neft nəql edilib. Dövlət Statistika Komitəsindən bildirilib ki, nəqlətmənin 79 faizi Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft ixrac kəməri ilə həyata keçirilib. Cari ilin 4 ayında bu kəməri vasitəsilə 9 milyon 173,3 min ton neft ötürülmüşdür. Dövr ərzində BTC kəməri ilə 1 milyon 575,1 min ton tranzit nefti də nəql edilib.

Hazırda adı çəkilən boru kəməri Azərbaycandan əsasən "Azəri-Çıraq-Günəşli" (AÇG) nefti və "Şahdəniz" kondensatı daşıyır. Bundan əlavə, Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəməri vasitəsilə digər xam neft və kondensat həcmələri də, o cümlədən Türkmənistan, Rusiya və Qazaxıstan nefti nəql olunur.

Vaqif BAYRAMOV,
"Xalq qəzeti"

Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəmərinin istifadəyə verilməsi ölkəmizin neft strategiyasının zəfəri idi

ən böyük enerji layihəsi olan Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təntənəli açılış mərasimi keçirildi. Prezident İlham Əliyev həmin mərasimdə söylədiyi nitqində bildirdi ki, "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması ilə Azərbaycanda böyük neft siyasəti başlanmışdır. Ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə başlanmış Azərbaycanın yeni neft strategiyası öz imkanlarından istifadə edib bizi qarşıda duran bütün məqsədlərə çatdırdı. "Azəri-Çıraq-Günəşli" neft yataqlarının işlənməsi nəticəsində hasil olunan Azərbaycan nefti bu gün dünya bazarla-

dənizində hasil edilmişdir. 1994-cü ildə başlanmış yeni layihələr Azərbaycana onun neft şöhrətini təzədən qaytardı".

Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəmərinin çəkilməsi ilə reallaşan və ulu öndər Heydər Əliyevin bir neçə onilliklər üçün hesablanan neft strategiyasının həlli və uğurla davam etdirilməsinin nəticəsidir ki, hazırda Azərbaycan dünya birliyində siyasi-iqtisadi inkişafı, qlobal hadisələrə təsir imkanları artan nüfuzlu dövlət kimi tanınır.

Xatırladaq ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə işlənib hazırlanan yeni neft strategiyasının əsası "Əsrin müqaviləsi" ilə qoyulmuş və bu müqavilənin imzalanması ilə müstəqil Azərbaycan dövlətinin tarixində milli neft strategiyası uğurla həyata keçirilməsinə başlanmışdır. Məhz "Əsrin müqaviləsi"ndən sonra dünya dövlətlərinin Azərbaycan iqtisadiyyatına marağı da artmış, ölkəmizin beynəlxalq əlaqələri genişlənməmişdir.

Bu müqavilənin mühüm tərkib hissələrindən birini də xarici şirkətlərlə birlikdə hasil olunan neftin nəqlini və xarici bazarlara ixracını təmin edəcək çoxvariantlı boru nəqliyyat infrastrukturunun yaradılması təşkil etmişdir. Ümummilli lider bu məsələdə qətiyyət nümayiş etdirərək Azərbaycan neftini Aralıq dənizi vasitəsilə dünya bazarlarına çıxaracaq Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri ideyasını irəli sürmüşdür.

Bu ideyanı qəbul etmək istəməyən bəzi qüvvələrin cəhdlərinə baxmayaraq,

mənbələrinin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı danışıqlar aparılmışdır.

BP şirkəti layihənin operatoru seçilmiş və kəmərin tikintisi, istismarı üçün isə "BTC Ko." şirkəti yaradılmışdır. Onun səhmdarları BP, SOCAR, Şevron, Statoil, TPAO, ENI, Total, İtoçu, İNPEX, KonokoPhillips və Amerada Hess şirkətləri olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) layihəsində iştirak etmək məqsədilə "AzBTC Co." törəmə şirkətini təsis etmiş və bu qurum layihənin iştirakçıları olan neft şirkətlərinin konsorsiumu tərəfindən yaradılmış "BTC Company" şirkətində 25 faizlik iştirak payı əldə etmişdir. Azərbaycan dövləti adından Azərbaycan "BTC Co." şirkətindəki payının maliyyələşdirilməsi isə Dövlət Neft Fondu tərəfindən həyata keçirilmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyev 2002-ci il iyulun 30-da "Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri layihəsində Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin iştirak payının maliyyələşdirilməsi haqqında" fərman imzalamışdır. Həmin fərmanda Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirakının təmin edilməsi ilə bağlı

lider Heydər Əliyevin müəllifi olduğu yeni neft strategiyasının mühüm tərkib hissələrindən olan Bakı-Tbilisi-Ceyhan layihəsinin reallığa çevrilməsinə başlanmış, 2003-cü ilin fevral ayında Səngəçal terminalından başlayaraq kəmərin tikintisinə start verilmişdir. 2004-cü ilin oktyabrında Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin Azərbaycan hissəsi Gürcüstan ərazisindən keçən hissəsi ilə birləşdirilmişdir. BTC-nin Gürcüstan hissəsi 2005-ci ilin oktyabrında istifadəyə verilmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin neft strategiyasının ardıcıl şəkildə həyata keçirilməsi sahəsində misilsiz xidmətlər göstərən Prezident İlham Əliyev dövlət başçısı kimi fəaliyyətə başladığı ilk günlərdən etibarən layihənin gedişi ilə bağlı şəxsən maraqlanmış, vaxtaşırı olaraq tikinti işləri ilə tanış olmuşdur. Nəhayət, 2005-ci ilin aprelində tikinti işləri yekunlaşdırılmış, həmin il mayın 25-də Səngəçal terminalında xam neftin Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinə vurulması ilə bağlı rəsmi tədbir keçirilmişdir. Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyənin dövlət başçıları terminalda quraşdırılmış xüsusi qurğudakı sürgünü açıqdan sonra kəmərlə ilkin neft